

ՅԵՐԶԱՅԱՆԵՐԱՆ

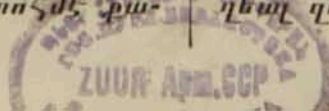
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ՎԵՐՆԱԴԻՐ ԻՆՎԵՆԿՐՈՒԹԵԱՆ

Վ. Ա. Ս. Ն. Վ. Ա. Ր. ՈՒ Յ.

ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ՄԱՀՏՈՑԻ.

Յամի վեց հազարերորդի հարիւրերորդի վաթսուհեւ երկրորդի (ՅՃԿԵ) լինելութեանց արարածոց ըստ եօթանասնեց աւանդութեանց, յորում ամի էր Հոռոմ թուականն ՈՒԶ, եւ Հայոց շրջագայն ՅԽԿ, կատարեցի վնուատա գրքունքս զայս յառաջ քան զհինգ կազանդին Ապրիլի, որ օր ժՁ էր Հրոտից ամսոյն ի մեծի Հինգշաբաթի ի վեցերորդի ժամու։ Ի թագաւորութեան Հայոց Սմբատայ որդւոյ Աշոտոյ ի Բագրատունի տոհմէ, ի կաթուղիկոսութեան Տեառն Գէորգեայ Գառնեցւոյ, յորում ամի կործանեցաւ Դուին քաղաք ի շարժմանէ եւ բազումք մեռան. եւ եկեղեցիք տապալեցան։ Այս իր գործեցաւ վասն ծովացեալ մեղաց մերոց. եւ կատարեցաւ գրքունքս այս ի Սեւան կղզւոյ ի Գեղամայ ծովակիս ի ձեռն Ստեփաննոսի անարժան կրօնաւորի եւ յետին քահանայի, աշակերտի երիցս երանեալ ճգնաւորի Տեառն Մաշտոցի, զորոյ զաղնուականութիւնն վարուց նորա լուսաւորութեան, ի տղայական հասակէ մինչեւ ցայսօր, յորում զգրկուէրս կատարեցի, ոչ կարեմ բովանդակել կամ ընդ գրով արկանել, այլ համառօտ բանիւ զեկուցից ձեզ, զի ուսեալք ի սակաւուց նախանձաւորք լիցուք շուղաց հետոց նորա։ Սա էր ի տոհմէ քա-

հանայական, ի գեղջէ Եղիւարդայ ժառանգակցաց մենատանին, որ անուամբ որբոյն Թէոդորոսի էր։ Եւ ի զօրանալ բռնակալութեան տաճկաց ի վերայ գաւառին, եւ լինէր հայրն նորա ի տիս մանկութեան գնացեալ բնակեցաւ սղանգրիսութեամբ ի գաւառին Սողից։ Անդ կեցեալ եւ ամուսնացեալ ծնաւ զգեղեցիկ աղաւնին Քրիստոսի՝ զորոյ սկիզբն արարեալ եմ հանդերձ եղբարքք եւ քերքք։ Ապա ուսուցանելով վարժէր զորդիս իւր, ի յուսումն յԱստուածաշին. քանզի եւ ինքն քահանայ էր, յետոյ ի վախճանելն նորա գնաց յարեցաւ մանուկն Մաշթոց ի կրօնաւորս, եւ յաջողեալ նմա ի ձեռն կրօնազգեցիկ առն որոյ անուն ճանաչիւր Թէոդորոս, վարժեցաւ եւ հմուտ եղեւ Գրոց Սրբոց եւ նոցին Աստուածազգեցող զօրութեան ի կրօնաստանին որ կոչի Մաքենոց, ի գաւառին Գեղարքունի, եւ ընկալեալ զաստիճան քահանայութեան։ Մանուկ ուշիմ էր, եւ սիրելի մեծամեծաց, եւ ռամկաց, ուստի ի շնորհատուր ազգմանէ սուրբ Հոգւոյն եւ անգրէն ընդ կրօնին զառ ի յերկրէ ի յերկինս այս ինքն զաւելորդս պիտոյից մարմնոյ, եւ ստացաւ վարս անսուղականս, սղարկեշտս, ընդակերս եւ ճշմարտասէրս։ Ի մանկական հասակէն վարժեցաւ ի պահա, յաղօթս, ի տքնութիւնս, եւ յայլ բազմատեսակ առաքինութիւնս, ընդ յորովս անցանելով տեւողութեամբ, եւ զբաղումս շահեալ ի Քրիստոս եկն բնակեցաւ ի կղզւոյն Գեղամայ, խորհեցաւ միայնաւ ի տեղւոյն նովին վարուք, եւ թողեալ զառ ի բնակութենէ մարդկան ըղ-

սիրողն ի պատուի, եւ յանարգանս բաղմաց, շողացուցանէր զինքեանս, եւ զտեսակ ինչ առաքինութեան զոր թէ ունիցի հասեալ վարատական ի ձորս, եւ ի փապարս կորստեան, այլ նա ոչ այնպէս, այլ գնացեալ բնակեցաւ յոպայ լեռինն այս կղզւոյ, ուստի հարկաւորեալ բազում թախանձանօք իմաստունքն եւ հանձարեղն եւ յուրութեան սիրողն, ի Մարիամայ Սիւնեաց տիկնոջէ, կանգնեաց ուխտ, եւ ժողովեաց միանձնացելոց դասս վասն հոգւոյ տեառն իւրոյ Վասակայ Սիւնեաց իշխանի, աբեւապետ վախճանեցելոյ, բազում անգամ անունինդիր եղեալ, յետոյ հաւանեցաւ ասելով, «միթէ Աստուծոյ իցէ հրամանս այս՝ ես ոչ ընդդիմացայց»։ Ինեաց վանս եւ ժողովեաց եղբարս կարգաւ կրօնից, եւ զարգարեաց բաղմախուռն պատուիրանօք, եւ վայելչական սպասիւք, եւ անձամբ իւրով օր ըստ օրէ յաւելոյր ի գործս մշակութեան եւ առաքինութեան, եւ այնչափ յաւելեաց ի մարմնոյ իւրոյ տանջանս մինչեւ արգելաւ ի մրգոց եւ ի ջրոց անգամ, եւ զարմանալի այս էր թէ զիւրգ ի ջրոյ անգամ մեկնեալ եւ ոչ ինչ յիրաց ուրուք պակաս գտանէր. քանզի զաղօթսն հանապազ անխափան կատարէր զցայգ եւ զցերեկ, եւ զընթերցութիւն գրոց սրբոց ոչ պակասեցուցանէր, այլ ինքն առնէր եւ խրատէր զամենեւեան ի նոյն կարգ. ի բազում սուտ եղբարց յղով աշխատութիւն կրեալ նենգաւոր կեղծաւորութեամբ, համբերութեամբ տանէր Քրիստոսական չափով խոնարհեալ ոչ միայն ի սուտ եղբարց՝ այլ եւ

յարտաքնոյն, եւ նշանաւորաց եւ աննշանից, քանզի զամենեւեան՝ սատանայ վարէր ընդդէմ նորա, այլ նա առաքինութեամբ տանէր ամենայնի վասն յուսոյն իւրոյ զոր ունէր ի Քրիստոս. եւ այնչափ ճգնութեամբ հեղ էր եւ լաւակամ եւ տեսականաւն զուարթ եւ առատամիտ եւ ընտրող յոյժ եւ վայելուչ հասակաւ մարմնոյն, եւ միտքարական բանիւ առ տրտմեալսն, խորհրդով եւ զօրաւոր եւ ահարկու առ հղօրքս, եւ աղօթասէրս զցայգն եւ ընդ տիւն ինն կանոն կատարէր։ Եւ շնորհեղեւնմա քանզի փափագէր մեծի պարգեւաց լուսոյ նշանին Քրիստոսի, ի յղով աւուրս ձգեցան փափաք նորա եւ աղօթիւք խնդրէր առնուլ յԱստուծոյ։ Եւ եղեալ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ Աշոտ իշխանն ի կողմանս Վրաց վասն ապստամբելոյ ոմանց ելուղակաց առ եղերբ գետոյն որ կոչի Վուր, եւ դարձեալ խաղաղութեամբ ընդ նոյն ճանապարհն առ եղերբ ծովուն, եւ եկեալ բնակեցաւ հանգէպ կղզոյն, որ կոչի Բանակետղ, ցանկայր տեսանել զերանելին Մաշթոց. զոր իբրեւ տեսին զիրեարս՝ բազում ուրախութիւն եղեւ երկոցունց. ապա յոյժ սիրեցեալ եւ մեծապէս ընկալեալ զնա բարեպաշտ իշխանին, եւ շնորհէր երանելոյ հօրն Մաշթոցի զլոյսն մշտնջենաւոր զոր արձակեալ էր նմա արքային Յունաց Վասիլի, եւ առեալ զսուրբ խաչն զոր էր պընգեալ յոսկում խաչի զարգարեալ գեղեցկազան գործովք ընդելուզեալ մարգարտով, եւ առեալ եղ ի վերայ աչաց իւրոց եւ համբուրէր զնա եւ երկրպա-

գելով իշխանն ողջունելով զմիմեանս եւ բազում ինչ խօսեցեալ ընդ միմեանս՝ գնաց զճանապարհ իւր, եւ նա դարձաւ ի մենաստանն իւր, եւ առ զշնորհս զայս մեծ՝ որ բնակեալ էր ի լերինս յայս ամս ԲԺ. որ են անուամբ սրբոց Առաքելոցն եկեղեցիք Գ: Եւ իբրեւ այնմ եւս մեծի շնորհի արժանաւորեցաւ, առաւել եւս յաւելեաց յառաքինութիւն իւր, զի զինի երկոց աւուրց ճաշակէր հաղիւ զոգեպահ կերակուր ի հնդիկն, այլ հաց եւ գինի այն էր նմա, որ ի մարմնոյ եւ յարենէ Տեառն վայելէր: Եւ յայսմ ամի յորում կարգեցի զսակաւաւոր գրկունքս, էին ամբ կենաց նորա պակաս ինչ քան զԿ. որ մեկնեալ էր ի կերակրոց եւ ի բոլոր հեշտութեանց աշխարհիս Լ.Գ ամ, եւ շինութեան տեղեացն ամբ ԻԲ: Քրիստոս յոյսն պատերազմողաց զօրութեամբ ի վերայ ճշմարիտ հաւատոյ, որոյ առաւել եւս տացէ ոյժ հաստատութեան սովին բարի առաջարկութեամբ կատարել եւ զորոշեալս ամս կենաց իւրոց մինչեւ ըմբռնեսցէ զպատրաստեալ Արքայութիւն: Այս են քանք վարուց նորա ճշմարիտ, զոր կարճառօտ եւ հարեւանցի ասացի, զյոլովս եւ զարմանալիս թողեալ՝ զի մի կարի անհաւատալի թուեսցի ձեզ: Այլ դուք նոյնգունակ իմացարուք եւ զայլ եւս բազմազան գործս առաքինութեան նորա եւ նախանձաւոր սմին եղերուք, եւ աղօթք սրբոյս այսորիկ յարակայ մնացէ ի մեզ եւ ի ձեզ, եւ սուրբ առաքելոցն դասքն իւրեանց ամենայն բարի յարեմէր ընդ անե... բարեխնամօքն հաստատունս պահեսցէ զուխտս զայս

զոր յանուն իւրեանց շինեալ է, ի ձեռքն երանելոյն Մաշթոցի, եւ ձեռնկալու լիցի ձեզ յամենայն վտանգաւոր աղէտից, եւ ի բազմահար մեքենայից սատանայի. զի կատարեալք ի կամս Աստուծոյ միաբան հասցուք ի նպատակ վերին կոչմանն Արքայութեանն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ գթութեամբ Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի, որով եւ ընդ որում Հօրմիանգամայն եւ Հոգւոյդ սրբոյ վայելէ վառք իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան:

(Այս Յիշատակարան — Պատմութիւնը ձեռնադրութեան ձեռագիր Մայր Մաշտոցներէն ոմանց մէջ գտանելով՝ եւ ընդ միմեանս բաղդատելով՝ ըստ կարելւոյն ի տեղիս տեղիս պարզեցինք անհասկանալի եղած խօսքերը, թէ եւ շատ տեղ դարձեալ մնաց խառն եւ անիմաստ, եւ իբր պատուական հնութիւն առ այժմ ներկայս հրատարակել փութալով՝ կը յուսամք որ ի ժամանակին կպարզուին մութ եւ անիմաստ մնացած տեղերն եւս այլ ընտիր օրինակներէն քաղելով):